

АСТРОНОМІЧНА ОБСЕРВАТОРІЯ Головна (ГАО) — науково-дослідна астрономічна установа НАН України. Заснував 1944 *О. Орлов* у Києві, в Голосіїв. лісі (звідси її неофіц. назва — Голосіївська). На той час осн. наук. напрямками діяльності ГАО були астрометрія (створення каталогу слабких зір) та вивчення обертання Землі (обчислення координат полюса). ГАО була устаткована такими інструментами: вертикал. колом Ваншаффа ($D = 190$ мм, $F = 2,5$ м), подвійним астрографом Тепфера ($D = 400$ мм, $F = 5,5$ м), двокамер. короткофокус. астрографом ($D = 120$ мм). У 1959 було встановлено рефлектор АЗТ-2 ($D = 70$ см), в 1965 — горизонтал. соняч. телескоп АЦУ-5 ($D = 44,5$ см, $F = 17$ м), в 1975 — подвійний ширококут. астрограф ($D = 40$ см, $F = 2$ м). За 55 років ГАО перетворилася у потужну н.-д. установу з широкою наук. та наук.-тех. тематикою. Її очолювали *О. Орлов* (1944–48, 1951–52), *В. Цесевич* (1948–51), *А. Яковкін* (1952–59), *Є. Федоров* (1959–73), *І. Коваль* (1973–75) та *Я. Яцків* (від 1975). Нині науковці ГАО досліджують позиційну астрономію і космічну геодинаміку, фізику Сонця та тіл Соняч. системи, фізику зірок та галактик, фізику космічної плазми. Працюють над проблемами астроном. та косміч. приладобудування, автоматизації процесів спостережень та оброблення астроном. даних. Обсерваторія мала три спостережні бази: в Голосієві (Київ), на горі Терсколі (Кабардино-Балкар. респ., РФ), на г. Майданак (Узбекистан) та в м. Тариха (Болівія), які оснащені телескопами і устаткуванням для позицій., фотогр., спектрофотометрич. і поляриметрич. спостережень. Нині бази в Болівії та Узбекистані передані науковим установам цих країн, а на горі Терскол експлуатується спільно з обсерваторіями ін. країн. Завдяки зусиллям співробітників ГАО споруджено найвищу на сьогодні в

Європі астрофіз. обсерваторію на Терсколі (див. [Астрономічних і медико-екологічних досліджень міжнародний центр](#)). Серед наук. здобутків ГАО: розробка теорії та практ. побудова координат. систем для геодинаміч., селенодезич. та косміч. досліджень; аналогова та цифр. обробка астроном. спостережень; розробка фіз. теорії ядер комет; визначення сили осциляторів понад 2000 ліній 49-ти хім. елементів; вивчення поляризації випромінювання атмосферами планет та хмарами міжзоряного пилу; дослідження із фізики галактик зі спалахами зоретворення та ін. ГАО була ініціатором та брала участь у виконанні багатьох міжнар. програм та проектів, зокрема складанні Каталогу слабких зір та Фотографічного огляду неба, у спостереженнях комети Галлея, визначенні варіацій глобал. характеристик Сонця, у підготовці та здійсненні косміч. проектів «РАПРОГ», «ВЕГА», «ФОБОС», «КОРОНАС» та ін. Від 1991 обсерваторія очолює дослідж. із проблеми координатно-часового забезпечення в Україні, бере участь у виконанні Держ. косміч. програми України, Програми служби єдиного часу та еталон. частот, Держ. екол. програми тощо. ГАО НАНУ видає [«Астрономічний календар»](#), ж. [«Кинематика и физика небесных тел»](#) (від 1985) та ж. [«Космична наука і технологія»](#) (від 1995).

Рекомендована література

1. 50 років Головної астрономічної обсерваторії: 36. ст. К., 1994;
2. Головна астрономічна обсерваторія Національної академії наук України: від ідеї створення до міжнародного визнання. К., 2024.

А. О. Корсунь, Я. С. Яцків

Фотоілюстрації

Бібліографічний опис:

Астрономічна обсерваторія Головна / А. О. Корсунь, Я. С. Яцків // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2001. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-44532>. – Останнє поновлення : 2024.

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).